

Ukininkas

Prekė laikraščio:

Prusose ir i Austrija 3 auks.
i Amerika ir i kitas svetimas
žemes 5 auks.
i Rusija (kuvertuose) 5 rubl.

LIETUVOS

UKININKŲ LAIKRAŠTIS.

Prekė apgarsinimų:

Už eilutę smulkaus
rašto arba už jos vietą per
pusę puslapio 60 fenigiu.

IŠEINA DU SYKIU PER MĖNESĮ SU MĖNESINIU PRIEDU.

Kaip atsirado Piningai?

Nevisados žmonės gyvena taip, kaip mes dabar gyvename. Buvo laikas,*) kada žmonės da neturėjo kitokių įrankių kaip lauką, lazda ir akmeninį kirvuką. Žinoma tada nemokėjo žemę dirbti ir negyveno ant vietos; žmonės pulkais kilnojosi iš vienos vietos i kitą ir mito iš medžioklės, žuvmis arba laukiniais vaisiais ir žolių šaknimis. Nė triobų tada neturėjo. Apsistoję kur nors jie darydavo sav tuom tarpines lindyne iš medžio žievių ir šakų arba iš žverių kailių. Vietoje drabužio nešiojo nedirbtus žverių kailius. Žmogaus reikalai buvo teip prasti, kad kiekvienas pats sau viską pasigamindavo, kito pagalbos nereikalavo. Su laiku žmogus pasidarė išmintingesnis; išmoko arti žemę, įsitaisė sau geresnius, įrankius, pasistatė triobas ir apsisėdo ant ukės. Bet ir tada da gyvenimas buvo teip prastas, kad kiekviena šeima pati pasidarydavo sau viską, kas tik jos gyvenimui buvo reikalinga. Tada tas pats žmogus ir žemę arė, ir malė ir duoną kepė; tas pats ir verpė ir audė ir drabužius bei apavalus sau siuvo; tas pats ir namus statė; buvo draugia ir dailidė, ir kalvis ir stalius ir račius. Žodžiu pats dirbo sau viską reikalingą. Pertai ir tada da žmogus nelabai reikalavo kito pagalbos nės pats viską sau galėjo pasigaminti.

Perėjo da keli šimtai ar tukstančiai metų žmogaus gyvenimas da labjauš persimainė; žmogus įgijo daug daugiaus proto, reikalai jo pasididino, išmoko jis sunaudoti dėl savės vėją, vandenį o ant galo ir garą, įsitaisė sau geresnius įrankius, pasidarė daug visokių tai vėju, tai vandeniu tai ypačiai garu sukamų mašinų. Tas pats žmogus tada jau negalėjo kaip pirma visokius darbus dirbti, nės nemokėjo jau apsieiti su visokiais naujai išrastais prietaisais, ir negalėjo pertai gerai visoki darbą atlikti. Artojas ne-

galėjo jau buti ne geru staliu, nė siuvėju, nė dailide nė kalviu ir tt. ir tt.; žodžiu žmonės ant galo parsiejo darbus pasiskirstinti. Vieni tada užsiėmė tik ukę ir tapo artojais; kiti ėmėsi prie siuvimo drabužių ir tape siuvėjais, tretį vėl siuvo apavalus ir tapo kurpiaais, kiti dirbo pabriuose ir t. t., kiekvienas sau atsakanti darbą dirbo. Toks pasiskirstymas darbo labai žmonėms naudingas, nės dirbdamas tik vieną koki darbą žmogus gerai tame darbe išsilavina, gali daug sparčiau ir gražiaus atlikti savo darbą, nė pirmiaus, kada vienas dirbo visokius darbus.

Teip gyvenimui persikeitus jau netik viens žmogus arba atskiri šeimyna, bet ir visas kaimas ir miestas net ir visa šalis negalėjo pati sau viską susitaisyti, negalėjo be kitų apsieiti. Ukininkas jau joku būdu negalėjo apsieiti be siuvėjo, kurpiaus, kalvio, račiaus ir kitų amatininkų. Javų jis turėjo daugiaus nė jo pramitimui reikia, užtai jis neturėjo ir nemokėjo jau pats pasidaryti nė vėžimo, nė pasisiuti drabužių ar apavala, nė nusikalti sau kirvį, peilį arba dalgį, nė pasidaryti kitus reikalingus jam daigtus, kuriuos galėjo gauti tik pas amatininkus, mainydamas savo javus ant jų išdirbinių. Tokiu pat būdu ir kalvis turėdamas per daug kirvių ar peilių reikalavo javu, drakužių ir apavala, kuriuos galėjo išmainyti ant savo išdirbinių, kurpius ir siuvėjas teipat reikalavo išsimaityti daigtus, kuriuos pats padaryti negalėjo. Tokiu būdu pakilo tarpu žmonių mainai, be kurių šiandien žmonės joku būdu negali apsieiti.

Pirmučiausia tie mainai buvo atliekami labai prastu būdu; ukininkas norėdamas įgyti nuo kalvio kirvį ėjo pas jį ir derėjosi kiek javų jis norės už kirvį; tokiu pat būdu mainė javus ant drabužio, apavala ir kitu jam reikalingu daigtų. Piningų kaip yra šiandien išpradžių visiškai nebuvo; dėl ukininko piningu, už kurį jis viską gali nusipirkti buvo javai, dėl kurpiaus

*) Laukiniai žmonės da ir šiandien teip tebegyvena.

jo pasiutas apavalas, dėl siuvėjo drabužis, dėl kalvio kirvis, dėl audėjo išaustas audeklas, dėl augintojo galvijų tokiu tavoru-piningu buvo galvijas ir tt. ir tt.

Teip bemainikaudami žmonės nepoilsu persitikirino, kad toks mainas yra labai neparankus. Teip, jeigu ukininkui reikalingas kirvis, jis turi eiti įieškoti kalvį, kuriam reikalingi javai; o jaigu apygardoje jau visi kalviai turi užtektinai javų, tada ukininkui reiktų arba labai toli eiti įieškoti kalvio arba palikti be kirvio. Bet tai da ne viskas. Kaip jau sakėmė dėl siuvėjo piningu yra pasiutas žiponas ar kitoks drabužis, už kurį jis duokime sau gali nusipirkti 100 svarų duonos, arba miera javų, ar 10 mastų gelumbės, bet ką jis darys jeigu jam reikalingi tik 10 svarų duonos arba vieno masto gelumbės. Priderėtų tada duoti tik dešimtą dalį žipono; bet supjaustytas žiponas neturi jokias vertės nieks jį nė dyka neims jeigu tik ant skudurų. Tokiu budu siuvėjas persitikirina, kad jo tavoras visai neatsakantis kaip piningas. Daug laimingesnis yra audėjas, jo tavoras, audeklas yra daug atsakantesnis kaip piningas. Audekla jis gali pjaustyti į dalis, bet ir audeklas į smulkes dalis supjaustytas nustoja daug vertės, nės iš mažų šmotelių negalima jau visą stukį padaryti. Tokiu budu palengva žmonės patyrė, kad kaip piningas geriausias būtų toksai tavoras, kurį galima parduoti ir dideliuose ir mažuose šmoteliuose, kuris sukapotas į mažiausius šmotelius ne nustoja nė kiek vertės; kurio mažiausius šmotelius galima į vieną didelį šmotą sujungti. Tokią ypatybę turi metalai, pertai nekurie iš jų, kaip štai auksas, sidabras, nikelis, varis ir net geležis tapo vartojami kaip piningai. Pirmneng jie buvo vartojami kaip piningai, žmonės vartojo juos kaip paprastą tavorą, iš kurio daug žmoniems naudingų daiktų galima padaryti: tik su laiku patyrė jų geras puses pradėjo vartoti juos kaip piningus. Senovės Grekijoje pirmutiniai piningai buvo geležiniai. Sidabrimai piningai atsirado Grekijoje 750 metuose prieš užgimimą Kristaus, o auksiniai da veliaus. Pas senovės rymionis pirmutiniai piningai buvo variniai; sidabriniai pradėjo daryti 269 metuose prieš užgimimą Kristaus, o auksinius 62 veliaus. Kitose jaunesnėse Europos viešpatystėse pradėjo vartoti metalinius piningus daug veliaus. Teip štai Anglijoje tik 1277 metuose po Kristaus užgimimui.

Kaip augščiaus sakėmė, žmonės, pakilus savytarpiniems mainams, ne išsykio pradėjo vartoti šiandienykščius piningus, bet iš pradžių vartojo, o kaip kur da ir šiandien vartoja įvairius tavorus vietoje piningo. Teip raštuose Homero senovės grekų poeto randame parašyta, kad apsiginklavimas Diomede kaštavo 100 jaučių.

Drakonas senovės grekų tiesų davėjas už praskaitimus skirė bausmę jaučiais. Teipat ir pas senovės rymionis pakol neatsirado metaliniai piningai, buvo vartojami galvijai vietoje piningo. Maskolijoje iki pabaigai perėjusio šimtmečio kaip piningą vartojo kailius. Nekuriose vietose angliskos Hudsonijos*) da ir šiandien vartoja bobrų kailius vietoje piningo. Trys kailiai kiaunės ten lygus vienam bobraus kailiui, viens kailis baltosios lapės lygus 2 bobrų kailiams; viens kailis juodosios lapės arba meškos lygus 4 bobrų kailiams, o šaudyklė verta 15 bobrų kailių. Nekuriose vietose Afrikos laukiniai žmonės vartoja šiandien kaip piningus šmotelius geležies, audeklo, o Abesinijoje, kuri neseniai kariavo su Italija kaip piningą vartoja šmotus druskos, kurios už vieną dorielių duoda kelio liką šmotų. Žinoma ten žmogus negali nešioti kišeniuje tuos piningus. Nešioti piningams ten vartoja mulus, bet drūčiausias mulas gali panešti tų druskinių-piningų vos už kelis dorielius.

Tokius tai tavorus vartojo žmonės kaip piningus pakol nepradėjo vartoti metalus tam tikslui atsakančiausius. Iš pat pradžių nebuvo tokių muštų piningų kaip šiandien, bet auksą ar sidabrą sverdavo svarais. Teip sakydavo, kad toks ar toks tavoras vertas pusę svaro aukso ar sidabro. Bet toliaus pasirodė, kad ir tai negerai, kad kas sykį reikia svarstyti auksą ar sidabrą, idant nebutų apgavimų. Dėlto tai pradėjo ant kiekvieno šmotelio spausti štampelį paženklindami kiek sveria tasai šmotelis. Toliaus tuos šmotelius praminė tam tikrais vardais. Vienur pavadino imperijolais ir rubliais, kitur auksiniais ir grašiais, kitur vėl guldenais, frankais ar markėmis ir tt., o bevartodami palengva taip priprato prie tų vardų, kad šiandien mes imdami rublį visai nesirupiname, kiek jame yra sidabro, mes žinome tik kad už tą šmotelį galime apturėti tiek ir tiek tokio ar tokio tavoro.

Baigdami kalba apie piningus butinai turime kelis žodžius pasakyti apie popierinius piningus, kurių Maskolijoje daug daugiaus nės metalinių; yra jie ir kitose šalyse.

Augščiaus mes matėmė, kad visi tavorai, kuriuos žmonės vartojo* ir dabar vartoja kaip piningą yra žmogui naudingi: naudingi yra kailiai, naudinga druska, naudingi ir metalai, nės iš jų galima įvairius daiktus pasidaryti. Tegul duokim aš turiu auksinį piningą ir nieks nenori priimti ji nuo manęs, tada aš einu pas auksakalį ir duodu jam atlieti man iš to piningo koki nori daigtą, kurį visados galėsiu parduoti. Na o jeigu aš turiu punda popierinių piningų ir nieks nenori nuo manęs anų priimti, tad jie

*) Šalis šiaurinėje Amerikoje.

dėl manęs neturi jokios vertės; tada sklypelis baltos popieros dėl manęs yra naudingesnis nei šimtarublinė, nei balta galiu suvartoti nors parašymui laiško, o aną tik teip turesiu numesti. Tai dėlko-gi žmonės vartoja popierinius piningus lygiai su auksiniais ir sidabriniais? Dalykas mat yra tokis. Kitose šalyse kaip štai Vokietijoje popieriniai piningai išleisti tik dėl to, kad juos lengviaus yra nešioti arba siuntinėti nei metolinius piningus. Ten kiek yra popierinių piningų, tiek metolinių guli viešpatystės kasoje, teip kad visi ir visados gali popierinį piningą nusinešti į viešpatystės banką gali gauti tokią pat sumą metoliniais piningais.

Truputį kitaip yra Maskolijoje. Maskolijos vyriausybė yra išleidusi popierinių piningų ant kelių šimtų tukstančių milijonų rublių, o metoliniais piningais viešpatystės kasoje ir apyvartoje yra mažiau, negu pusė tos sumos. Pertai ant maskoliškų popierinių piningų yra parašas, kad yra tai „kreditinė popierukė“ t. y. tam, kuris turi popierinį rublį, kas turi tukstantį rublį, tam kalta tukstantį metolinių rublių. Taigi, popierinis piningas yra visai ne tai, ką metalinis; popierinis turi vertę tik patalaim, pakolaik viešpatystė įstengia juos apmokėti metaliniais piningais. Iš šito matyti teipogi, kad Maskolijos caras negali daryti, kiek jis nori popierinių piningų, kaip tai gal išrodyt galimu nekuriems. Jaigu jis imtu leisti daug popierinių piningų, neturėdamas viešpatystės banke atsakančios sumos metoliniais piningais, tada popieriniai piningai pirmučiausiai imtu pigti, už rublį duotų metaliniais po $\frac{1}{2}$ rubliaus ar mažiau, o ant galo ir visai nieks neimtu jų.

Taigi popierinis piningas ne yra piningas, tik vekselis, už kurį gali gauti skambantį piningą.

Kadangi ant Maskolijos galybės ne visi pasitiki užrubežij, pertai pasirodžius kokiam nors didesniai pavogui (ar karei, ar badui, ar pavietrei arba kitokiai nelaimei) dėl Maskolijos, jos popieriniai piningai užrubežijje ima pigti, nei visi, kas tik turi maskoliškus popierinius pininginius ženklus, skubina juos apmaišyti ant tikresnių piningų, mislydami, kad tokiose nelaimėse Maskolija gali neišvalioti savo popierinius piningus apmokėti.

D.

Apie išnaikinimą piktžolių.

Piktžolės yra vienas iš trukdintojų ukininkystės. Augdamos drauge su javais jos užima vietą, sulaiko šviesą ir atima daug maisto javams. Dėlto ukininkui reikia kiek galint rupintis išnaikinti piktžoles. Prie tokių piktžolių priguli sverės, kukalės, vosilkos, dagiai ir daug kitų žolių. Atsiradimas žolių javuose priguli nuo daug priežasčių. Bet daugiausiai kaltas

yra blogas įdirbimas žemės: apleistuose laukuose daugiausiai dera žolės. Dėlto reikia žemę laiku išarti ir arti giliai, kad išrauti su šaknimis piktžoles. Rugienos turi but visada išartos laiku. Pradėjus augt žolėms reikia arimas išakėt sausame laike, o prieš žiemą gerai da syki giliai išart, kad žiemos šaltis galėtų išnaikyt visas žoles. Geras įmėžimas įpatigai rudens laike teipogi apgina javus nuo išivyravimo žolių. Prietam reikia daboti, kada, kur ir kokius javus reikia sėti. Negerai yra sėti vienokius javus pavinui, t. y. po varpinių javų sėti varpinius arba po ankštinių sėti ankštinius. Ten kur žolės labai dera geriausiai yra prie varpinių javų primaišyt ankštinius, nuo kurių žemė gauna mažiau šviesos ir per tai susitrukdo auginimas žolių. Žinoma, daug žolių gali but išėta į dirvą drauge su gera sėkla. Dėlto svarba yra mokėti atskirti sėklinius javus nuo žolių, pasinaudojant tam tikrus įnagius ir mažinas. Atskirtas žolių sėklas niekad nereikia mesti ant mėšlyno. Norint žolėtus javus sušerti gyvuliams reikia pirma juos sumaldinti.

Daugiausiai baldos turi ukininkas su dagiais ir varpučiais (Quecke). Geriausiai išnaikyt dagius ir varpučius pudymą ariant. Reikia arti pudymus sausame laike ir akėti su aštriomis akėčiomis. Šaknys dagių ir varpučių turi but išrautos ir išmestos iš dirvos. Reikale galima da syki išart ir išakėt žemę.

Sėjimas vikių, žirnių, dobilų, lucernos ir seradelės teipogi sustabdo augimą dagių ir varpučių, prisisavinami patys daug šviesos ir reikalingo augalams oro. Be to gerai yra sėti į dagiuotas ir varputotas dirvas ripsus ir grikus, šale kurių dagiai ir varpučiai ne auga. Matyt ne mėgsta jų kaimynystos.

SL.

Kaip prirengti dirvą runkefiam? Rudenyj reikia žemė giliai išarti ir į barstyti 3—4 centnerius pelenų. Įmėžti reikia rudenyj arba pavasaryj. Pavasaryj reikia įberti į šviežius arimus 2—3 centn. kaulamiličių. Be to dar velyjama yra įbarstyti į dirvą apie 100 svarų salietros (chili salpeter).

Nuo ko apkarsta pienas? Kartus pienas atsiranda pas senas karves, arba nuo nepaprasto maisto (vok. lupinas) Apkartus pienui reikia $1\frac{1}{2}$ (pusantro) kilogrammo*) avių, nuo kurių atsiranda daugiau pieno ir pienas pasidaro riebesniu ir gardesniu.

Kaip pažinti dėlingas vištas? Dėlinga višta yra lengva atskirti nuo blogos. Geriausių ženklų yra skiauturė ir pasnapė. Jeigu laike dėjimo minėtos mėsos vištos yra tamsiai raudonos arba lyvai raudonos, tai galima sakyti, kad višta yra dėlinga. Paš blogas vištas skiauturės buna šviesiai raudonos, pageltusios, pabalusios

*) kilogrammas = du svarai suviršum.

arba baltganai pilkos. Ne dėlینگoms vištoms reikia duoti lesti kalkių arba kiaušinių lukštų ir parputotas. Norint turēt veislę dėlینگų vištų, reikia rinkti kiaušinius dėlینگiausių vištų ir ant jų apleist vištą.

Sl.

Iš ukininkystės.

(Pagal vokišką)

Nauda dviejų pasėlių.

Šioj gadynėj ukininkai priversti yra reikauti nuo dirvos didesnės naudos, ne kaip kitasyk. Norėdami duoti pavėsi žemei ir suteikti jai maistą iš oro, mokyti ukininkai jau nuo senei sumislyjo sėti dvejoją pasėli, teip kad būtų galima nuo tos pačios dirvos du syk valyti vienuose metuose. Įpatingai atkreipti akis paskutiniuose metuose ant sėjimo visokių žolių, tinkančių pašarui. Nežiurint ant to vis-gi galima išgirsti, kad tai šen tai ten ukininkai ne ištenka gyvuliams pašaro. Ne norėdami susiaurinti žemės ploto javams sėti, mes turime vis-gi stengtis daugiau surinkti pašaro ant žiemos, o tuomet turėsime ir didesnę naudą iš gyvulių.

Ne kartą yra išbandyta, kad geriau auga sumaišyti javai, ne kaip pasėti skyrumu. Dėlto sėja sumaišę rugius su kviečiais avižas su miežiais arba su vikiais. Šitoks budas sėjimo jau įpatingai pritinka ten, kur laukai yra prasti, ir kur pasėtas viens jvas gali ne užaugti. Toki maišymai auga sykiu ir sykiu buna valomi. Buna ir teip, kad viens pasėlis auga tik tuomet, kada kits jau nupjautas, paveikslan išėjus seradellę į rugius.

Kitas budas gauti dvigubą naudą iš dirvos yra toks. Kada vienas jvas stov nuvalytas, tuomet sėja arba sodina kitoki vasių į tą pačią dirvą. Teip štai, į vikienas arba dobilienas sėja ripsus, kartais sėja vasaručius rugius, lupiną ir t. t. Jeigu jvas nespėja nunokta tuomet nukerta jį pašarui. Sodina teip-gi velybus runkelius; norint jie ne spėja gerai užaugti, bet yra labai syvingi. Į bulves arba runkelius sėja pupas, saulagryžes, maisą (kukurizą), kuriuos teip-gi galima suvartot pašarui. Nuo tokio primaišymo bulvės arba runkeliai gauna didesnę pavėsi ir ne tik ne blogiau, bet geriau dera. Žodžiu sakant, ukininkas turi gerai daboti, kad turėti konuodidžiausią naudą iš savo dirvos ir dėlto gerai daro tie, ką sėja daug dobilių arba kitokių žolių pašarui. Kad ir žemė ne gauna pasilsėti, bet išteklus pašaro daleidžia ukininkui laikyt daug gyvulių, gyvuliai duoda daug mėšlo, o mėšlas atitaiso dirvą, grąnydamas žemei brandumą.

Sl.

Apie viduriavymą veršių.

Viduriavimas veršių yra viena iš tankiausių ir paojingiausių veršių ligų. Įpatingai daug veršių nustimpa pirmose nedėlese po nutraukimui jų nuo karvių. Priežastys tos ligos yra visokeriopos. Bet svarbiausia priežastis ligos yra blogas veršių maistas ir greitas nutraukimas. Veršis turi gauti žysti motinos pieną bent kokias 2 nedėlias, nės pradžioje veršis yra labai lepus ir sutaisytas gerymas greit jam užkenkia. Atpratyt veršį nuo karvės reikia iš palengvo, o ne umai. Geriausiai yra duoti pieną atvirintą arba tuojuu pamilžtą. Reikia dabot, kad kalociai būtų sausi ir ne pagadinti. Karvių pašaras teip-gi turi būti geras, nės nuo netikusio pašaro buna ir pienas netikęs. Nereikia duoti apipuvusio šieno arba šep priplėkusio pašaro. Sveikata veršių teip-gi priguli nuo činumo ir nuo pakraikų. Žinoma, kad ir oras yra šaltiniu kitų ligų: ore lakioja pelesiai, maži grybeliai arba t. v. bakterijos, kurios įėjusios į vidurius gadina gyvulio sveikata. Dėlto kiti ukininkai išmėžę tvartus išlaisto tvartus su nevalyta karbolija arba su kalkėmis, rukina tvartus su siera arba degina smala, kad tokiu budu užmušti lakiojančius ore grybelius. Viduriuojant veršiams reikia padėt jiems šiltą paklodą (daug šiaudų) arba šiltai apvynioti pilvą. Teip-gi gerai duoti šioki vaistą: sauja žemvuogių šaknių ir 2 stiklus ryžių išvirinti, paėmus 4 stuopas vandens. Duot rytmetį ir vakare. Į vieta paprastų kalocių reikia maišyt į pieną raguonų kalocių.

A.

Pavogti arkliai.

Tamsi naktis. Menuo ir žvaigždės pasislepė po tamsiais debesiais. Jau antra para krinta smulkus šaltas lytus. Įkreivėnų kaime visur tamsu; pas vieno tik Jankelių karčiamoje mirga menkas žiburelis. Ko jis teip vėlai mirga? Nieks apie tai būtų nežinojęs, kad ant rytojaus pats Jankelis nebutų papasakojęs visiems, koki ypatingą atsitikimą turėjo. Iš vakaro Jankelis, nusidirbęs, kaip pats sakė, per visą dieną užžibino šabasinę žvakutę, atidengė talmudą ir atsėdėjo, idant dievobaimingais skaitymais save pastiprinti. Reikia teip atsitiikti; užsnudo ir snaudė ilgai, teip ilgai, kad kuomet visa šabasinė sužibėjo; pabudo tik tada, kada kaime riksmas pasidarė.

O dėl ko pasidarė tas riksmas? Štai dėl ko! Tą nakti visi Kreivėnų gyventojai gardžiai miegojo, miegojo ir panaktiniai palindę pastogėje; vienam tik Staniuliui nesmagus sapnai nedavė miegoti; pačiam vidurnaktyje pabudo, užsimetė skrandą ir išėjo ant kiemo. Visur tyka; Staniulis jau norėjo atgal į grinėčią grįžti, ugi tik štai paklupo ant kasžin ko

minkšto. Pačiupinėjo; jo šuva guli negyvas, matyt da nesenei nudvesęs, nės da šiltas.

— Jezus, Marija, Juozupai šventas — suriko Staniulis ir greitai nubėgo pas arklių kutę. Čiupt, durys atrakytos; atidaro ir klauso, negirdėt arklių šieną edant. Savo ausiems netikėdamas Staniulis rankomis apgraibė visas tvarto kertes — nėra. Nubėgo į stubą ėmė kumčia barškinti į langą ir šaukti:

— Ona, Jonuk, Mikuti! Kelkites, arklus pavogė! Stuboje tuojaus užžibino žiburi, Staniulienė ėmė verkti, Jonas rėkdamas nubėgo pas kutę, o Mikas pasilenkęs įieškojo pedsako ant kiemo. Tuom tarpu Staniulis nubėgęs kelė kaimyną.

— Kumai, ai kumai, kelkites mano arklus pavogė!

— Kaimynas keldamasis niurna.

— Dėl Dievo švento, o nežinote kas pavogė?

— Iš kur žinosi, aš pats da vos tik pabudau — atsiliepė Staniulis.

— Niekas daugiau, kaip vagys tai padarė. Jau vakar aš mislinau, kad kas nors bus; kėsžin koks svetimas žmogus važiavo per sodžių ir labai dairėsi. Tai nekeno daugiau kaip jo darbas.

— Klausyk kumai, meldė po langu Staniulis, — gal da pavytume, gal pedsakais susektume; peksčias aš nepavysiu, gal tu ušsectum ant savo arklio. Gelbėk kumai; jau aš tau kuom nors atlygisiu.

— Žinoma reikia gelbėti; ką veiksi nepa-dėjęs; eikie tuom tarpu prisikėl kitus kaimynus ir nusiųs pas šimtininką (šaltyšiu).

Neilgai trukus jau visas kaimas buvo ant kojų, visose grinciose žibėjo žiburiai. Šaltyšius su žiburiu atbėgo pas Staniulį. Paskučiausiai pabudo panaktiniai. Šianakt jiems labai gardžiai miegojosi. Kur čia nesimiegos, kad iš vakaro Jankelis pavaisino juodu labai gardžia degtine, o čia da lyja, o lyjant ir be degtinės žmogui gardžiai miegasi. Pabudę abudu atbėgo pas Staniulį. Šaltyšius su žiburiu žiurėjo į negyvą šuni.

— Tai šuniui nuodu uždavė — sako šaltyšius.

— Teip, teip uždavė — patvirtino Staniulienė graudžiai verkdam. — Da iš vakaro daviau jam bulvų ir duonos ir sakau jam! eik Margiau dabok Margiau . . . O jis toks išmintingas šuva buvo, kiekvieną žmogaus žodį suprastavo, o dabar jam nuodu uždavė.

Šaltyšius pamatęs panaktinius suriko:

— O jus, gongalviai, kur buvote?

— Kur busime žinoma kaimą dabojojome!

— Miegojote, gongalviai!

— Kur čia miegosi, mudu su Antanu stovėja palei tiltą, o žinote kur tiltas, o kur Staniulio arklydė.

— Ir nieko negirdejote?

— Kur tau! Ką čia girdėsi!

— Ir nematėtė?

— Kur čia matysi; ak patys matote kokia tamsuma, nors akę išdurk.

— Nė šunes nelojo?

— Kas čia los; tokiame ore nė šuva nenori išeiti iš po pastogės. O žmogus tai turi eiti ant panaktės, nės jeigu paeitu, tai turetu, štriuopą užmokėti: o šuniui kas! Šuva vaito nebijo.

— Um, um — murmėjo šaltyšius — čion turėjo buti tokis, kuris pažinsta kiekvieną kertele.

— Ir tiesiog pataikė ateiti į Staniulio arklydę! . . .

— Žinojo matyt, kad Staniulio arkliai geriausi!

— Teisybę sakote, tai ant perejusio kermošiaus, už vieną tik sartą 130 rublių siulė — atsiliepė Staniulis.

— Pažiurėkime į kur nusivedė — pasakė šaltyšius.

— Štai, čia pro galą kutės pedsakai eina — sušuko Jonas.

— Teisingai! Štai žiurėkite per daržus nusivesta; štai ir tvorą išardintą.

— O kad juos susuktu, kad jiems rankos ir kojos nudžiutu už mūsų gerybą — rekė Staniulienė.

— Štai žiurekite, aiškus pedsakai yra . . . Štai čion per upę perbrista.

— O dabar ką — atsiliepė Staniulis — reikėtu aplinkui per tiltą perbėgti ir toliaus pedsakų įieškoti.

— Kam aplinkui, kad čion brastą, duokit tik man žiburį aš tuojaus perbrisiu — kalbėjo Jonas, ir paėmęs nuo šaltyšiaus žiburį, brido per upę; bebrisdamas paklupo ant akmens išmetė iš rankų žiburį, o pats visas šlapias, dantimis nuo šalčio kalydamas atgal sugryžo.

— Ar aš ne sakiau, kad nebrisk — barėsi Staniulis.

Turbūt tau šalta, vaikėli; eime į grincią, aš drabužius sausas duosiu — vadino jį Staniulienė.

— Teisybę sakote, kuma, atsiliepė šaltyšius — veskite vaiką namo kuogreičiausiai, jeigu turėti duokite lašelį degtinės, kad Dieve mylėk priepuolu neužpultu, o mes eisime į kaimą prašyti kaimynus, kad vagis vytu.

Po valandelei keliolika vyrų, po kelis išjojo į visas puses gaudyti vėją laukuose.

— Vertėtu paklausinėti Jankelį! — tarė šaltyšius.

— Ar ką mislinate ant jojo — paklausė Staniulis.

— Mislinti nemislinu nieko, bet visgi tokis gali ši tą žinoti; žinai šinkorius.

— Tai eikiva.

Karčiameje jau rado kelis vyrus. Žinia apie tai, kad Staniulio arklius pavogė nedavė jiems miegoti, žingeidavo viską žinoti, o kur geriausia gali dažinoti jeigu ne karčiameje.

(Toliaus bus.)

B.

Iš Lietuvos.

Iš Pasvalio (Kauno gub. Panevėžio pav.). Pas mus šiam pavasariuje įvyko viena visiems didei svarbi atmaina kleboną Misiuną iškėlė! Visai netikėtas atsitikimas. Teip gilei buvo įleidęs šaknis, — nieks ir ne manė, kad jį kada nor iškeltų. Kelis kartus parapijonys rašė pas vyskupą skundas ant klebono, kelis kartus deputatus siuntinėjo, ant galo dumojo (mat Misiuns turėjo Kaune užtarytoją pralotą D.) — ir štai pasklido garsas, Misiuną iškelia, o jo vieton atkelia buvusį pas mus už kamedorių ir visos parapijos mylimą kunigą B., tą patį, kurį dėl Misiuno intrigų andai buvo iškėlę iš Pasvalio. Džiaugsmas parapijonų buvo visotinis, o Misiuno įniršimą galima sau perstatyti. Nepaliko savo įpediniui nė sudraskusio šluotražio — su visoms panoms išsigabeno. Ačiū Dievui, dabar neturteliems te priseina drebėti tikrai prieš vieną aptiekorių Rymkuną (arba „Rymkevičių“). Kitaip jo žmonės ir nevadina, kaip tik plėšiku. Ir pas daktarą bijos kreiptis, kad tikrai nereiktų aptiekos pasiekti. O prieš daktarą, nors jis ir žydas, nieko negali pasakyti. Senei buvo Pasvalyje apart jo dar du lietuviai daktarai, bet abu nėteko darbo; mat žydą visi pamilėjo — jis kitą ir už dyką pagydo ir šėipjau žmogus geros širdies. —

Pas mus Pasvalyje jau nuo senų senobės yra katalikiška krautuvė, bet sunkiai priseina su žydaus kovoti, visokias paines daro, kad tikrai išvyti lietuvių pirklių. Nagi jiems ir sekas, — še p. D. jau rengis Afrikon bėgti, tikrai tiek gerai, kad jis savo krautuvę pardavė teipgi lietuviui. —

Žmonės pradeda pas mus veisti sodus, kurie dažnai nemažai pelno atneša. Tikrai negerai, kad daugumas savo sodelius žydoms parduoda, o per tai gauna tik pusę sodo vertės, kits ir to negauna; ypatingai šimet žydų visur pilna, ir daugumis beveik uždyką sodą valdo. Mat šimet žydai sumetę brangius busent obalius pasirupino anksti iš pavasario užimti sodus pasiuliję daugiau sulyginant su pernykščiais metais. Atsiranda kelintas, kurs pats veža obalius Rygon, ir gražius piningus už sodą išrenka. Aš pažįstu vieną ukininką Pasvalyje, kurs užpernei isvarė lig 120 rublių, kadangi žydai davinėjo jam iš pavasario tikrai 35 rbl. Šimet žydai buvo įvarė jam net lig 80 rbl., vienok jis nepardavė, — patsai veš obalius

Rygon, — ketina dvygubai išrinkti. Gailu tikrai, kad tokių žmonių, kurie be žydų apseitų, nedaug teatsiranda. Ar negalėtų kas iš tų pačių žmonių, savo sodo ir žemės neturėdams, svetimą pajimti; galėtų daugiau pelnyti, negu pridieniaudams per ištisą vasarą. Truksta tikrai supratimo, drąsos paskui ir už javų čiuptis. O kiek galima užsidirbti išmintingai pirkliaujant, tiek nė penkios dubos neatneš. —

Mokslan einančių mūsų krašte nedaug, ir tie patys jau seniau pradėję, naujų negirdėt. Ar ne pigums javų čia kaltas? Seniau budavo daug daugiau; — kiek kunigų iš mūsų parapijos išėjo! Atmenu, kada per vienas vakaciją klierikų buvo net 9. Ėra keletas ant daktaro išėjusių, vienas inžinierius, visiems žinomas P. Vileišis. Tuotarpu į augštesnius mokslus eina tikrai du, o klierikų nė vieno.

Tautiškums pas mus bunda po truputį. Pačiame miestelyje rasime keletą ukininką (iš jaunesnių), noriai skaitančių „Ukininką“ ir šėip jau knygeles, o kits nusineša kokią knygutę ir pas kaimyną, kur keliems susirinkus ją perskaito. Sunku tikrai yra pas mus gauti naujai išėjusių knygelių ir laikraščių. Pernei visus metus nieks neužunešė — žiema buvo labai nuobodi. —

Pas mus iš senų seno yra daugybė davatkų ir davatkininkų, ir kas ištabiliausia, daugumas jų gyvena poriais ir neko neatboja ant žmonių kalbų. Ar-gi nebutų gerai, jeigu kunigai pasistengtų sumažinti skaitlių tų dykaduonių, nėsa jie ištikro- džižiai kenkia visuomenei, ypač savo ležiuvėliu. —

Paskutinėse dienose rugpjūčio mėnesio ištiko Pasvalyje didelis gaisras: sudegė dviejų ukininkų klijimai su daržinėmis, pilni pašaro ir javų; (visas vasarą jau buvo suvežtas); teipo-gi melninko klėtis ir dar kelios grintelės. Sudegusios triobos niekur nebuvo assekuruotos. Žmonės ubagystę jau užsitraukė, ir tai per neatsarguma; užsidedę iš jaunjos. Ačiū Dievui, kad tai per vidudienį atsitiko.

Pasvalietis.

Iš Kauno gubernijos. Tulas p. Liavgmis iš Mažeikių išsiuntinėjo maskoliškai spaudintus apgarsinimus apie tai, kad jis neveliaus 15 rugpjūčio šių metų išleisęs du lietuviškai — žemaitiškai kalendorių po vardu „Žemaičių ir Lietuvų kalendorius“ ir „Vadovas po Rossijos Cesorystę“ išduosęs po 50,000 egzemplorių. Teip žadėjo p. Liavgmis, bet jau du mėnesiai perėjo nuo 15 rugpjūčio, o minėtų kalendorių negirdėti. Ant galo iš to apgarsinimo negali numanyti ar tie kalendoriai bus spaudinti lotyniškėmis litaromis ar gal maskoliškėmis; tada jis gali sau su savo kalendoriais eiti kur nori. Gerai

butų kad kas iš skaitytojų gyvenančių netoli Mažeikių dažinojęs praneštų kas per vienas yra tas p. Liavgminas ir kokius kalendorius jis norėjo išleisti.

D.

Iš Pilviškių. Senapilės pavieto. Suvalkų gub. Pilviškių parapijonys nusiuntė prašymą ant caro vardo, prašydamai pavelinimo lietuviškos spaudos. Apskritai imant pas mus Suvalkų gubernijoje žmonės jau gerai supranta lietuviškus reikalus; daugelis skaito „Ukininką“, nesibijo kratų, kurios pas mus gana tankiai atsitinka. Jeigu palygintum mūsų žmogų kokią 10 metų atgal ir dabartės, tai pamatytum labai didelį skirtumą. Pirm 10 metų mūsų žmogus buvo letas, nedrasus, bijojo kiekvieno atsiprašant, šunponio; gėdijasi kalbėti lietuviškai, o šiandien! Nors yra dar ir šiandien pusetinai mūškių, bet daugelis jau supranta, kad yra žmogum kaip ir visi, nesiduoda, bet kokiame juodapikakliui savę už nosies vadžioti, na nėra ir dyvo apšvietimas daug gerų permąnių žmoguje padaro,

B.

Iš Suvalkų gubernijos. Pirm kokių 15 metų daugumas lietuviškų inteligentų mūsų Gubernijos išėję mokslus pavirsdavo į niekus višai parsiduodavo lenkams kiti maskoliams. Iš tarpu parsidavusiųjų maskoliams vieni kaip Muraška, Gilius ir Botyzius rupinosi patraukti paskui savę ir lietuvių ir stengesi būti apaštalais maskoliškumo Lietuvoje, kiti-gi parsidavę tikslai už pilvą, gyveno sau Maskolijoje apsivedę su maskolkomis, perėjo maskolius ir augino lašinius ant nugaros. Bet štai šimet vienam iš jų daktarui Pieteriui, maskoliška duona pradėjo neiti ant sveikatos, vargšas ėmė kurti ir parbėgo su savo maskolukais į Kauną tikėdamasis atsigausti ant lietuviškos duonos.

Idant privilioti ligonius ponas daktaras prispaudino daugybę bilietukų su savo pravarde ir adresu, suteikė juos savo giminėms, o tie dabar važinėja po visą Suvalkų guberniją*) ir pasakoju, kad į Kauną atvažiavo toks daktaras, kad nėra tos ligos, kurios jis išgydyti negalėtų; girdi jis taip garsus, kad net į Peterburgą jį pas ligonius kviečia. Taip išgyrę suteikia bilietukus daktaro ir prašo da kaimynams pranešt; tik bėdniems apie tą garsųjį daktarą nieko nesako, važinėja tik po turtingus, tikėdamiesi mat, kad nuo turtingu gales daugiaus prisiplėšti jų giminaitis. Jeigu tai būtų teisybė, tai dėlko p. Pieteris taip sukudo Maskolijoje, jeigu jis toks garsus daktaras. Arba vėl pas mus gerą daktarą atranda ligoniai ir be tokių apgarsinimų, tikslai menkai suprantantieji turi siuntinėti vilioti ligonius. Mat tie, kuriems

nesiseka Maskolijoje parvažiuoja į Lietuvą tikėdamiesi, kad pasiseks jiems apdumti akis lietuviams, šitie itikės, kad jis teisingai didelis daktaras, než jam piningus o jis su savo maskalka augins maskolukus ir didins Lietuvoje maskolišką lizdą.

Iš Slabadų. Naum. pav. Apie Slabadus žmonės ne paliauja rugoje ant Naumiesčio prabaščiaus už tai, kad tas ne daleidžia laidoti velionis ant Slabadų kapinių. Šitie rugojimai jau prasidėjo senai. Uždrausta buvo laidoti ant Slabadų kapinių da prie prabaščiaus Kulbušauko. Sako, kad uždraudimas parėjęs nuo valdžios už tai, kad žmonės nesirupindavo išbraukti vardus mirusiųjų iš gyventojų knygos. Valdžia liepė laidoti lavonus ant Meistų kapinių (šale Naumiesčio). Laidojant Meistų kapinių mat galėję kunigai matyti numirusius ir galėję prižiūrėti vedimą knygų. Šitokia priežastis paniekinimo Slabadų kapinių visiems išrodo neteisinga. Jų valdžia ir be kunigų tarpininkystės visada gali uždaboti gerą vedimą knygų, uždrausdama laidoti be vaito žinios. Jeigu jau valdžia ne tikėtų žmonių žodžiams, tuomet galima būtų nusiųsti policijos tarnus (žemskius) pažiūrėti, kas ir kada numirė. Jų ne tik kitasyk, bet ir dabar kitose vietose laidoja kunus atstui nuo bažnyčios ir vis-gi vedimas knygų per tai ne susitrukdo. Štai Griškabudo parapijoje laidoja ne tik Griškabudyj, bet taip-gi Paluobiūnos, Barzduot ir Gražiškiūnos. Kitose parapijose Naumiesčio ir kitų pavietų taip-gi laidoja atstui nuo bažnyčios. Minėta priežastis uždraudimo laidoti žmones ant Slabadų kapinių ne turi nė kokios vertės ir yra tik monijimas žmonių akių. Jeigu valdžios ir buvo įsakyta laidoti tik ant Meistų kapinių, tai galėjo atsitikti tik per praudžią prabaščiaus Kulbušancko, kuris pats verste vertė žmones dėti piningus ant įtaisymo Meistų kapinių. Sako, kad Slabadiškiai pradžioje pakėlė didelį truksmę ir atsisakė suvis nuo Meistų kapinių. Tuomet valdžia norėdama pabausti Slabadiškius atsiuntė jiems ant sprando kazokus, kuriuos reikėjo tolaik maityti, koliaik ne buvo užmokėti piningai. Nuo ano laiko Slabadiškiai da ne kėlė truksmo bet tas truksmas gali greit įvykti, jeigu jų prašymas ne bus išpildytas. Žinoma, dabar valdžia nesiųstų kazokų ir veikiausiai lieptų išpildyti jų prašymą, nės tas prašymas yra teisingas ir suvis nesipriešina valdžios įsakymams. Cion galima tikėtis tik pasipriešinimo Naumiesčio prabaščiaus.

Bet neparankumas lydėjimo velionių į Meistus yra taip didelis, kad slabadiškiams ne reikia žiūrėti nė ant kokių trukdymų. Nuo Slabadų kopyčios iki Naumiesčio yra daugiau, kaip mylia, o nuo Slabadų iki kraštui Naumiesčio parapijos (Viltrakiai, Jaunkiškiai) yra

*) Mat daktaras Pieteris gimęs Vilkaviškio paviete. Suvalkų gub.

kita tiek kelio, teip kad gyvenantiems krašte parapijos iki Naumiesčiui yra veik 3 mylios. Tokiu budu Slabadų kaimas yra veik ant pusiau-kelės. Kelias čion yra tankiausiai blogas; apie Slabadus pabjaurina kelią pieska, o apie Naumięstį — duobės. Atsiradus purvynui daigtais sunku yra išvažiuoti. Dėlto ir atsitinka, kad lydi velionių į Naumięstį tik artymiausieji giminės. Kitąsyk, kada da laidojo Slabaduos, susirinkdavo minia žmonių ir visi lydėdavo iki pačių, kapų dabar keli žmonės su dideliu vargu turi gabenti velionių per purvyną, per duobes, tranko jo kuną, kad tik išpildyti valią prabaščiaus. Per tai pasididina teipgi kaštai laidojimo. Naumiestyje už palaidojimą reikia užmokėti ukininkui apie 30 rublių, o Slabaduos užtektų 8—10 rublių ir butų galima palaidot teipgi su kunigu ir su mišiomis. Kad galima būtų laidoti Slabaduos, tai pirma reikia padaryt sutarimą ant „skodo“ (sueigos) ir surašydinti protokolą, ant kurio turi pasirašyt susirinkusieji. Prašymas tik tuomet gali turēt vertę, jeigu ant sueigos bus daugiau, kaip pusė, valščionių ir jeigu bus daugiau, kaip pusė, pasirašiusių. Jeigu tas kelias ne būtų geras ir popieros užkliutų piktose rankose, tuomet reiktų siųst prašymą tiesiog pas gubernatorių. Jeigu ir tai ne gelbėtų, tuomet reiktų laidot lavonus ant Slabadų kapinių, darus žinią vaitui ir paėmus nuo jo tam tikrą laiškėlį. Darbas ne gali eit per niek. Tik reikia gero noro ir sutartės. *Sl.*

Iš svetimų šalių.

Austrija. Pabaigoje perėjusio mėnesio buvo iškilmingai pradėtas plaukiojimas garlaivių per teip vadinamus „geležinius vartus“ ant Dunojaus. Platus visur Dunojus vienoje vietoje labai susiaurintas esančiomis iš kraštų didelėmis uolomis. Tai da butų nieko, garlaiviai galetų plaukti ir susiaurinta vaga, bet apart to toje vietoje pačioj vagoj Dunojaus yra daug uolų kyšančių iš po vandens; per tas uolas joks garlaivis negali perplaukti. Ta vieta ir vadinasi „geležiniais vartais“. Tęsesi jie netoli versta kelio. Ta vieta darė didelį trūkumą garlaiviams ant Dunojaus. Garlaiviai daėję iki tų „vartų“ turėjo sustoti, tavorus arba pasažierius krentu pervežti iki kitam galui „vartų“, o ten sudėti vėl ant kito garlaivio ir plaukti tolyn. Tas dalykas kaštuodavo daug laiko ir pinigų. Taigi dabar išvalę vagą toje vietoje ir padarė Dunojų perdėm perplaukiamą dėl garlaivių. Dėlto turėjo sušaldyti uolas ir išmesti jas ant krantos. Darbas tęsėsi kelioliką mėnesių ir kaštavo keles dešimtis milijonų markių. Ant atidarymo plaukiojimo per „geležinius vartus“ atvažiavo karaliai: Aust-

rijos, Rumunijos ir Serbijos, nės dėl visų tų karalysčių Dunojus yra labai svarbus, nės prapina pro jas.

Prancuzija. Prancuzai su labai didele iškilme priėmė maskolių carą su cariene atvažiusius atlankyti Prancuziją. Prezidentas prancuzų respublikos p. For su ministriais visur vadžiojo carą, parodydami viską, kas geriausio yra Prancuzijoje. Carui viskas labai patiko, tik nežinia ar patiko jam laisvė, kuriai naudojasi visi prancuzai, kada tuom tarpu caro pavaldiniai dejuoja po sunkiu jungu vergystės.

Turkija. Neveizint ant baisių persekiojimų armėnai joku budu nenori pasiduoti turkams. Teip neseniai revoliucijoniškas armėnų komitėtas išsiuntinėjo laiškus į pasiuntinius visų viešpatysčių su užmetinėjimais, kad jie neužstoja persekiojamų armėnų ir žada patys savo spekomis nusimesti turkų jungą. Ir teisybė Belgijoje jie jau nusipirko 100000 šautuvų ir pargabeno slapta į Armėniją. Matyt ketina su ginklu stoti į atvirą kovą su turkais ir arba galvas padėti arba tapti laisvais. Buti vergais turkų joku budu nenori.

Teip elgiasi armėnai išpažinante armėnišką arba kaip da kitaip sako armėniškai-grigorijską tikėjimą, kitaip mislina nedidelę saujalet armėnų išpažinančių katalikišką tikėjimą. Šitie susirinkę draugiai su savo katalikišku patriarchu viešai išpeikė savo vientaučius už pasipriešinimą gerai velyjančiam, anot jų, turkų vyriausybei; patys jie apreiškė, kad jie kaip buvo teip ir bus paklusniais sultonų vergais ir ant tos atmintės nutarė nuo to laiko vadinti savę ne armėnais, bet katalikiškais turkais. Gera da, kad ne viso svieto katalikai tur tokias vergiškas širdis. *N.*

Piningus ir laiškus į Ukininko (ir Varpo) redakciją siunčiant, reikia šitoksai adresas padėti:

Herrn Dr. Bruažis, Tilsit (Ostpreussen).

Turiny s.

Kaip atsirado piningai. *D.* — Apie išnaikinimą piktžolių. *Sl.* — Kaip prirengti dirvą runkeliams? Nuo ko apkarsta pienas? Kaip pažinti dėlingas vištas? *Sl.* — Iš ukininkystės: Nauda dviejų pasėlių; Apie viduriavimą versių. *A.* — Pavogti arkliai (toliaus bus). *B.* — Iš Lietuvos: Iš Pasvalio. *Pasvalietis.* — Iš Kauno gubern. *D.* — Iš Pilviškių. *B.* — Iš Suvaičių gubern. Iš Slabadų. *Sl.* — Iš svetimų šalių: Austrija; Prancuzija; Turkija. *N.* — Adresas.

Atsakas redaktorius Jurgis Lapinas, Tilžėje.

— Spausdinta pas J. Schoenkę, Tilžėje.